

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ-ВИКЛАДАЧІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

INNOVATIVE APPROACHES TO THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE COACHES-TEACHERS IN PHYSICAL CULTURE AND SPORTS IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

Стаття присвячена актуальній проблемі професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з фізичної культури і спорту у закладах вищої освіти. У цьому контексті розглядається сутність таких понять, як інновація, інноваційні технології, інноваційна модель та професійна підготовка. Метою дослідження є розгляд проблем професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з фізичної культури і спорту в Україні та викладення інноваційних підходів, спрямованих на підвищення якості підготовки фахівців, здатних надавати якісні послуги у галузі фізичної культури і спорту, а також сприяти розвитку цієї сфери в Україні. Основна увага зосереджується на аналізі результатів дослідження та визначенні змістових характеристик інновацій в освітній галузі. Також представлено завдання, спрямовані на впровадження інноваційних підходів до професійної підготовки фахівців у галузі фізичної культури. У роботі наведено характеристики популярних інноваційних моделей навчання в закладах вищої освіти, таких як контекстне, клубне, ігрове, проблемне, модульне та дистанційне навчання. Також відзначено основні переваги використання інноваційних технологій. Як результат дослідження, можна виділити пропозиції щодо вирішення поставлених завдань, враховуючи попередні досягнення науковців у цьому напрямі. Висновок полягає у тому, що інноваційні підходи до професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з фізичної культури і спорту, зокрема використання сучасних технологій, залучення провідних фахівців у галузі та організація практичної підготовки в реальних умовах спортивної діяльності, є ефективними методами. Також слід акцентувати увагу на розробці нових навчальних програм, які відповідають сучасним вимогам та використовують нові форми та методи навчання для розвитку критичного та творчого мислення студентів. Наступні дослідження можуть бути спрямовані на пошук нових та ефективних форм оптимізації інноваційних технологій у навчальному процесі фізичного виховання в закладах вищої освіти.

Ключові слова: інновація, інноваційні технології, інноваційна модель, професійна під-

готовка, інноваційне середовище, фізична культура і спорт.

The article is dedicated to the current issue of professional training of future coaches and instructors in physical education and sports in higher education institutions. In this context, the essence of concepts such as innovation, innovative technologies, innovative model, and professional training is examined. The aim of the research is to address the issues of professional training of future coaches and instructors in physical education and sports in Ukraine and present innovative approaches aimed at improving the quality of training professionals capable of providing high-quality services in the field of physical education and sports, as well as promoting the development of this sphere in Ukraine. The main focus is on analyzing the results of the research and determining the substantive characteristics of innovations in the educational sector. The tasks aimed at implementing innovative approaches to professional training of specialists in the field of physical education are also presented. The work provides characteristics of popular innovative teaching models in higher education institutions, such as contextual, club-based, game-based, problem-based, modular, and distance learning. The main advantages of using innovative technologies are also highlighted. As a result of the research, proposals for addressing the set tasks are outlined, taking into account the previous achievements of scientists in this direction. The conclusion is that innovative approaches to professional training of future coaches and instructors in physical education and sports, including the use of modern technologies, involvement of leading experts in the field, and organization of practical training in real conditions of sports activities, are effective methods. It is also important to focus on the development of new educational programs that meet modern requirements and utilize new forms and methods of teaching to foster critical and creative thinking in students. Future research could be directed towards finding new and effective forms of optimizing innovative technologies in the educational process of physical education in higher education institutions.

Key words: innovation, innovative technologies, innovative model, professional training, innovative environment, physical education and sports.

УДК 377.35

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.1.31>

Кошева Л.В.,

канд. пед. наук,

доцент кафедри фізичного виховання і спорту

Донбаської державної
машинобудівної академії

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Професійна підготовка майбутніх тренерів-викладачів з фізичної культури і спорту у закладах вищої освіти є одним із найважливіших аспектів розвитку фізичної культури і спорту в Україні. Вона спрямована на формування висококваліфікованих фахівців, які здатні надавати якісні послуги у сфері фізичної культури і спорту,

а також сприяти розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

Сучасний стан професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з фізичної культури і спорту у закладах вищої освіти характеризується такими тенденціями: зростанням значення у зв'язку з підвищенням ролі фізичної культури і спорту в суспільстві, зміною змісту відповідно до

сучасних вимог, впровадженням інноваційних підходів до професійної підготовки.

Зростання значення професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з фізичної культури і спорту у зв'язку з підвищенням ролі фізичної культури і спорту в суспільстві обумовлено такими факторами: посиленням уваги суспільства до здорового способу життя і фізичного розвитку, зростанням популярності фізичної культури і спорту як форми рекреації та відпочинку, залученням фізичної культури і спорту до вирішення соціальних проблем, таких як проблеми здоров'я, освіти, зайнятості.

Зміна змісту професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з фізичної культури і спорту відповідно до сучасних вимог обумовлена такими факторами: зміною парадигми фізичної культури і спорту від традиційної парадигми, яка орієнтована на досягнення високих спортивних результатів, до нової, яка орієнтована на всебічний розвиток людини, використанням сучасних технологій у фізичній культурі і спорті, зростанням ролі фізичної культури і спорту в житті людини.

Впровадження інноваційних підходів до професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з фізичної культури і спорту спрямоване на підвищення якості підготовки фахівців, які здатні надавати якісні послуги у сфері фізичної культури і спорту, а також сприяти розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У напрямі розробки та впровадження у процес професійно-педагогічної підготовки фахівців, серед яких і майбутні тренери-викладачі з фізичної культури і спорту, інноваційних технологій проведено численні дослідження як вітчизняних: Кошелева О.О., Скрипченко І.Т., Дубасенюк, О.А., Вознюк О. В., Осадчий М. М., Петренко І.Г., так і зарубіжних науковців

Інноваційні технології покликані перевести інноваційні нововведення в систему норм, вказівок, засобів та прийомів, які забезпечують їх результативність і реалізацію на практиці в певний історичний час. Вони мають на меті поопераційне впровадження різних видів педагогічних нововведень, що викликають зміни в традиційному педагогічному процесі [1, с. 35].

О. Дубасенюк звертає увагу на те, що сутнісною ознакою інновації є її здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності педагога, розширювати інноваційне поле освітнього середовища у навчальному закладі, регіоні. Як системне утворення інновація характеризується інтегральними якостями: інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інноваційне середовище [2, с. 25].

Аналіз інноваційних підходів до організації знань у системі професійно-педагогічної

підготовки О. В. Вознюк дозволяє висвітлити головні принципи організації, пов'язані із міждисциплінарно-синергетичними дослідженнями, розробкою інтегративних курсів. Розглядаються такі способи організації знань, як інтеграція, фундаменталізація, фреймова будова [3, с. 95].

Н. Г. Сидорчук зосереджується на аналізі інноваційних засад модернізації якості вітчизняної вищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів, оскільки одним із національних пріоритетів є якість освіти, що виступає передумовою виконання положень міжнародного та національного законодавства щодо реалізації прав громадян на отримання освіти. Це є проявом дотримання принципів демократичності та гласності, створення рівних можливостей для дітей та молоді в здобутті якісної освіти. Якість – головна умова для довіри, доцільності, мобільності, сумісності й привабливості в зоні європейської вищої освіти [4, с. 110].

У зарубіжних закладах вищої освіти широко використовуються педагогічні технології різних рівнів: технологія реалізації освітнього середовища, ігрові технології, технології олімпійської освіти, особистісно орієнтовані і спортивно орієнтовані технології, технології навчання рухової діяльності, технології розвиваючого навчання, суб'єкт – суб'єктної взаємодії, технології індивідуального розвитку, індивідуалізації навчання, рівневої диференціації, проблемного навчання та ін. [5, с. 250; 6, с. 220; 7, с. 330].

Незважаючи на численні дослідження багато питань залишаються не вирішеними, одне з них, і дуже суттєве, відсутність співпраці освітян і науковців, відсутність законодавчих постанов в цьому напрямі в галузі освіти, нестача кваліфікованих кадрів у сфері фізичної культури і спорту, невідповідність навчальних програм сучасним потребам ринку праці та інші.

Мета статті – розглянути проблеми професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з фізичної культури і спорту в Україні та представити інноваційні підходи, які дозволяють підвищити якість підготовки фахівців, які здатні надавати якісні послуги у сфері фізичної культури і спорту, а також сприяти розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

Основні задачі:

1. Розглянути проблеми професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з фізичної культури і спорту в Україні.

2. Представити інноваційні підходи, які дозволяють підвищити якість підготовки фахівців, які здатні надавати якісні послуги у сфері фізичної культури і спорту, а також сприяти розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

3. Допомогти фахівцям, які працюють у сфері фізичної культури і спорту, підвищити свій рівень кваліфікації та компетентності.

4. Запропонувати шляхи розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

Виклад основного матеріалу.

Інноваційні підходи до професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з фізичної культури і спорту спрямовані на вирішення таких проблем: нестача кваліфікованих кадрів у сфері фізичної культури і спорту, невідповідність навчальних програм сучасним потребам ринку праці, недостатня практична підготовка студентів.

Інноваційні підходи до професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з фізичної культури і спорту є одним із важливих напрямів розвитку фізичної культури і спорту в Україні. Ось деякі конкретні приклади:

- використання сучасних технологій у навчанні, таких як віртуальна та доповнена реальність, електронне навчання, дистанційне навчання;
- залучення до процесу навчання провідних фахівців у галузі фізичної культури і спорту, спортсменів, тренерів;
- організація практичної підготовки студентів у реальних умовах спортивної діяльності;
- розробка нових навчальних програм, які відповідають сучасним вимогам;
- впровадження нових форм і методів навчання, які сприяють розвитку творчого мислення, критичного мислення, навичок вирішення проблем.

Визначені підходи дозволяють підвищити якість підготовки фахівців, які здатні надавати якісні послуги у сфері фізичної культури і спорту, а також сприяти розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

Використання сучасних технологій у навчанні, таких як віртуальна та доповнена реальність, електронне навчання, дистанційне навчання.

Віртуальна та доповнена реальність дозволяють створювати реалістичні навчальні середовища, в яких студенти можуть вивчати теорію і практику фізичної культури і спорту в безпечних умовах. Електронне навчання і дистанційне навчання дозволяють студентам навчатися в зручному для них темпі і з будь-якого місця.

Залучення до процесу навчання провідних фахівців у галузі фізичної культури і спорту, спортсменів, тренерів, дозволяє студентам отримувати актуальну інформацію і навчатися у найкращих майстрів. Спортсмени і тренери можуть ділитися своїм досвідом і надавати студентам цінні поради.

Організація практичної підготовки студентів у реальних умовах спортивної діяльності.

Практична підготовка студентів у реальних умовах спортивної діяльності дозволяє їм закріпити отримані теоретичні знання та навички. Студенти можуть отримувати досвід роботи з реальними спортсменами та тренерами, а також брати участь у реальних спортивних змаганнях.

Розробка нових навчальних програм, які відповідають сучасним вимогам.

Навчальні програми повинні бути розроблені з урахуванням сучасних вимог ринку праці. Студенти повинні отримувати знання та навички, які необхідні для успішної роботи в сфері фізичної культури і спорту.

Впровадження нових форм і методів навчання, які сприяють розвитку творчого мислення, критичного мислення, навичок вирішення проблем.

Активний тип навчання передбачає застосування методів, які стимулюють пізнавальну активність і самостійність тих, що виступають «суб'єктом» навчання: виконують творчі завдання, вступають у діалог з викладачем та один з одним. Основні методи: самостійна робота, проблемні та творчі завдання, дискусії учасників навчального процесу, що розвивають творче мислення. До цієї класифікації слід додати інтерактивне навчання як різновид активного, яке має свої закономірності та особливості [8, с. 95].

Дослідженню проблеми впровадження в навчальний процес з фізичного виховання інтерактивного навчання присвячено праці таких науковців як: Москаленко Н.В., Кожедуб Т.Г., Сичова Т.В., Скрипченко І.Т, та ін.

Особливість інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес здійснюється за умови постійної, активної взаємодії усіх його членів. Аналізуючи свої дії та дії партнерів, учасники навчального процесу змінюють свою модель поведінки, більш усвідомлено засвоюють знання та вміння, тому є сенс говорити про інтерактивні методи не тільки як засіб покращення навчання, але й як засіб посилення виховних впливів.

Інтерактивне навчання – різновид взаємонавчання, де і той, хто навчається і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, які чітко розуміють, чим вони займаються, активно аналізують те, що знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих та виробничих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації тощо. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати авторитетним наставником колективу [8, с. 25; 9, с. 125; 10, с. 370].

Фахівці відзначають, що необхідно чітко розмежувати поняття «інтерактивне навчання», «інтерактивні технології» та «інтерактивні методи». Під інтерактивним навчанням розуміється пізнавальний розвиток особистості, шляхом організованої, цілеспрямованої навчальної взаємодії суб'єкта з навчальним середовищем. Інтерактивні технології трактуються як дидактичні технології, що характеризуються досягненням

запланованих педагогічних результатів шляхом організації та здійснення активної навчальної взаємодії суб'єкта навчально-виховного процесу з навчальним середовищем. Інтерактивні методи визначаються як спосіб організації активної взаємодії суб'єкта навчання з навчальним середовищем з метою досягнення визначених дидактичних результатів. Системоутворюючим ядром інтерактивної технології виступає сукупність цілеспрямовано підібраних інтерактивних методів [8, с. 78].

О. Отравенко систематизувала найбільше визнані іноваційні моделі навчання, які дозволяють застосування іноваційних технологій. На її думку саме контекстне, клубне, ігрове, проблемне, модульне, дистанційне навчання є найпопулярнішими на цей час і мають сенс на визнання і впровадження.

Так в основу контекстного навчання закладено інтеграція різних типів освітньої діяльності: навчальної, дослідної, практичної в умовах близьких до реальних.

Проблемне навчання формується на основі самостійного розвитку знань, умінь та навичок на основі мотивації. Інший шлях – актуалізація потреби у навчанні за допомогою спрямованої роботи викладачів.

Модульне навчання базується на бажанні допомогти студентам у визначенні їхніх можливостей. Зміст навчального матеріалу структурується для максимального засвоєння практичних та теоретичних знань.

Клубне навчання базується на розвитку спеціальних спортивних студентських клубів. Основною характеристикою клубної моделі навчання є те, що вона сформована за принципом піраміди, основою якої є «клуби». Останні можуть мати різний розмір та спеціалізацію. Це зі свого боку має вплив на процес формування основи для розвитку елітного та професійного спорту

Дистанційне навчання передбачає широкий доступ до сучасних освітніх технологій та ресурсів, характеризується самостійним використанням новітніх інформаційно-комунікативних технологій. [11, с. 225].

В результаті узагальнення досвіду попередніх дослідників та власних, висновків виникли пропозиції що до вирішення задач, поставлених у статті.

Нестача кваліфікованих кадрів у сфері фізичної культури і спорту:

- Встановлення більш високих вимог до вступу до вищих навчальних закладів на спеціальності фізичного виховання і спорту.
- Запровадження системи стимулювання для фахівців, які працюють у сфері фізичної культури і спорту, наприклад, підвищення зарплати, надання пільг на навчання та відпочинок.
- Залучення провідних фахівців у галузі

фізичної культури і спорту до процесу навчання майбутніх тренерів-викладачів.

Невідповідність навчальних програм сучасним потребам ринку праці:

- Регулярне оновлення навчальних програм, щоб вони відповідали сучасним потребам ринку праці.
 - Залучення представників бізнесу до процесу розробки навчальних програм.
 - Запровадження практики в реальних умовах спортивної діяльності.
- Недостатня практична підготовка студентів:
- Збільшення обсягу практичної підготовки студентів.
 - Запровадження практики в реальних умовах спортивної діяльності.
 - Залучення провідних фахівців у галузі фізичної культури і спорту до процесу практики студентів.

Використання сучасних технологій у навчанні:

- Використання віртуальної та доповненої реальності для створення реалістичних навчальних середовищ.
- Запровадження електронного навчання та дистанційного навчання, які дозволяють студентам навчатися в зручному для них темпі та з будь-якого місця.

Залучення до процесу навчання провідних фахівців у галузі фізичної культури і спорту, спортсменів, тренерів:

- Запрошення провідних фахівців у галузі фізичної культури і спорту, спортсменів, тренерів для проведення лекцій, семінарів, тренінгів.
 - Залучення провідних фахівців у галузі фізичної культури і спорту до процесу практики студентів.
- Організація практичної підготовки студентів у реальних умовах спортивної діяльності:
- Залучення студентів до роботи в спортивних клубах, центрах, школах.
 - Залучення студентів до проведення спортивних заходів.

Розробка нових навчальних програм, які відповідають сучасним вимогам:

- Регулярне оновлення навчальних програм, щоб вони відповідали сучасним потребам ринку праці.
 - Залучення представників бізнесу до процесу розробки навчальних програм.
- Впровадження нових форм і методів навчання, які сприяють розвитку творчого мислення, критичного мислення, навичок вирішення проблем:
- Запровадження проблемно-орієнтованого навчання.
 - Запровадження проектного навчання.
 - Запровадження навчання у команді.

Допомогти фахівцям, які працюють у сфері фізичної культури і спорту, підвищити свій рівень кваліфікації та компетентності:

- Надання інформації про інноваційні підходи до професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з фізичної культури і спорту.

- Організація семінарів, тренінгів, вебінарів, на яких фахівці можуть підвищити свою кваліфікацію та компетентності.

- Запровадження системи сертифікації фахівців, які працюють у сфері фізичної культури і спорту.

Запропонувати шляхи розвитку фізичної культури і спорту в Україні:

- Використання інноваційних підходів до професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з фізичної культури і спорту.

- Підвищення рівня кваліфікації та компетентності фахівців, які працюють у сфері фізичної культури і спорту.

- Створення умов для розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

Висновки:

Професійна підготовка майбутніх тренерів-викладачів у галузі фізичної культури і спорту є ключовим чинником в розвитку фізичної активності та спорту в Україні. Використання інноваційних підходів до навчання, таких як сучасні технології, залучення висококваліфікованих експертів з галузі фізичної культури і спорту, організація практичних занять в умовах реальної спортивної діяльності, розробка сучасних навчальних програм та впровадження нових методів навчання, спрямованих на розвиток творчого та критичного мислення, вирішення проблем, сприяють підвищенню якості підготовки фахівців, здатних надавати високоякісні послуги в галузі фізичної культури і спорту, а також сприяють загальному розвитку цієї сфери в Україні.

Проте, залишається багато невирішених питань. Тому пошук нових, ефективних методів оптимізації інноваційних технологій у навчальному процесі з фізичного виховання у вищих навчальних закладах є актуальним та потребує подальших наукових досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кошелева О.О., Скрипченко І.Т. Інноваційні технології в системі фізичного виховання студентів ЗВО: методичні рекомендації. Дніпро: Журфонд, 2021. 46с.

2. Дубасенюк О.А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підго-

товки. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: Монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 14-47.

3. Вознюк, О.В. Інноваційні підходи до організації знань у системі професійно-педагогічної підготовки. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: Монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 82-102.

4. Сидорчук, Н.Г. Інноваційні засади модернізації вітчизняної вищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: Монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 103-113.

5. Brophy Jere E. Motivating students to learn. Michigan State University, 1998. 278 p

6. Fejgin N. Participation in high school competitive sports: A subversion of school mission or contribution to academic goals? Sociology of Sport Journal. 1994. № 11. P. 211-230.

7. Lund J., Tannehill D. Standarts-based physical education curriculum development. Boston: Jones and Bartlett's Publishers, 2005. 338 p.

8. Москаленко Н.В., Кожедуб Т.Г. Інноваційні підходи до теоретичної підготовки у фізичному вихованні: навч. посіб. Дніпропетровськ: Інновація, 2015. 108 с.

9. Сичова Т. Засоби підвищення рівня теоретичної підготовленості студенток в процесі фізичного виховання. Молода спортивна наука України. 2012. С. 123-126.

10. Скрипченко, І.Т., Шуба, Л.В. Інноваційний підхід в організації самостійної роботи майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту при опануванні навчальних дисциплін туристської спрямованості. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», 2018. № 2(1). С. 368-372.

11. Отравенко О. Інноваційні методи навчання як основа якісної професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури. Відкрите освітнє середовище сучасного університету, 2019. С. 222–230.

12. Осадчий М.М. Інтегрований підхід до процесу професійної підготовки майбутніх педагогів. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: Монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 72-81.

13. Петренко І.Г., Гончар В.І. Аналіз напрямів модернізації фізичного виховання студентів ВНЗ. Молодий вчений. Серія «Фізичне виховання та спорт», 2015. № 2(17). С. 497-500.